

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Тетяна Віталіївна Сидорук

Доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин,
Національний університет «Острозька академія»,
вул. Семінарська, 2., Острог, 35800, Україна

E-mail: tetiana.sydoruk@oa.edu.ua

Марина Михайлівна Якимчук

Аспірантка кафедри політології та
національної безпеки,
Національний університет «Острозька академія»,
вул. Семінарська, 2., м. Острог, 35800, Україна

E-mail: maryna.yakymchuk@oa.edu.ua

Віктор Володимирович Павлюк

Кандидат історичних наук,
професор кафедри країнознавства,
Національний університет «Острозька академія»,
вул. Семінарська, 2., м. Острог, 35800, Україна

E-mail: viktor.pavliuk@oa.edu.ua

Tetiana Vitaliivna Sydoruk

Doctor of Political Sciences, Professor,
Head the Department of International Relations,
National University Ostroh Academy,
Seminarska St., 2, Ostroh, 35800, Ukraine

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7231-9884>

Maryna Yakymchuk

Phd student of the Department of Political Science
and National Security,
National University Ostroh Academy,
Seminarska St., 2, Ostroh, 35800, Ukraine

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1089-9019>

Viktor Volodymyrovych Pavliuk

PhD in history, Professor,
Department of International Relations,
National University of Ostroh Academy,
Seminarska St., 2, Ostroh, 35800, Ukraine

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5510-8161>

УДК 327.3: 329.1

ВПЛИВ ПАРТІЙНОГО ТА СУСПІЛЬНОГО ЄВРОСКЕПТИЦИЗМУ В ЄС НА ЙОГО ПОЛІТИКУ РОЗШИРЕННЯ У ЗАХІДНИХ БАЛКАНАХ

Received 30 January 2022; revised 22 February 2022; accepted 30 March 2022

DOI: 10.15421/352212

Анотація

Досліджуються позиції євроскептичних партій, які входять до Європейського Парламенту, щодо питань розширення ЄС, розглядається рівень їх впливу на прийняття відповідних рішень у Європарламенті. Аналізується громадська думка та ставлення до розширення ЄС у державах-членах об'єднання. Стверджується, що партійний євроскептицизм не має серйозного впливу на політику розширення. Більшість євроскептичних партій не приділяють уваги питанням приєднання нових членів, так як вони не є сьогодні «гарячою темою», і не декларують чіткої позиції щодо цього у своїх партійних програмах. Водночас суспільний євроскептицизм у питанні подальшого розширення, який має тенденцію до зростання, може виступати гальмівним або й обмежувальним чинником на шляху приєднання західнобалканських держав до ЄС.

Ключові слова: євроскептицизм, євроскептичні партії, розширення, Західні Балкани, громадська думка.

The impact of party-based and public Euroscepticism in the EU on its enlargement policy in the Western Balkans

Abstract

The paper examines the approaches of Eurosceptic parties in the European Parliament (EP) on the EU enlargement policy, studies the level of their influence on decision-making in the European Parliament and analyzes public opinion and attitudes towards the EU enlargement in the member states.

In the first part of the paper we analyze the programs of the Eurosceptic political parties, which are presented in the EP of the current cadence (after the 2019 elections) on the issue of attitude to

further EU enlargement. We also study the real behavior of the Eurosceptic political parties in the EP, particularly the results of the vote on the progress reports of the candidate states in the WB region in the Foreign Affairs Committee and the final decisions on these issues. In the second part of the paper we try to provide a comparative analysis of public opinion on the enlargement in the EU member states and compare it to the behavior of the Eurosceptic political powers of the corresponding states in the EP.

It is argued that party-based Euroscepticism does not have a serious impact on the EU enlargement policy. Most Eurosceptic parties in the EP do not pay attention to the enlargement issues and do not declare a clear position on this in their party programs. The parties supporting the further enlargement of the EU are dominated by soft Eurosceptic right-wing parties from the new member states belonging to the ECR group, and two far-left parties, The Left from Germany and the Communist Party of Bohemia and Moravia from the Czech Republic. All 9 parties that do not support further EU enlargement belong to Western or Northern European parties, which represent both soft and hard Euroscepticism. In practice, the MEPs of the ID and the GUE-NGL groups are more likely to oppose the EU enlargement, while most Eurosceptic supporters of the EU enlargement belong to the ECR group. In general, Eurosceptic opponents of the EU enlargement remain in the minority, and the EP is in favor of further EU enlargement and supports solutions that allow it to do so. At the same time, public Euroscepticism on the issue of further enlargement, which tends to increase in the member states, can be a restrictive or a limiting factor in the accession of the Western Balkan states to the EU.

Key words: Euroscepticism, Eurosceptic parties, enlargement, the Western Balkans, public opinion.

Постановка проблеми.

В останні роки феномен євроскептицизму став досить частою темою для політологічних досліджень. У численних монографіях і статтях розглядаються причини і прояви євроскептицизму в державах-членах ЄС, пропонуються моделі і типології цього явища [Taggart, Szczerbiak 2002; Vasilopoulou 2009; Lubbers, Scheepers 2010]. Однак все ще залишаються малодосліджені питання, одним з яких є ставлення євроскептиків до конкретних політик ЄС та вплив євроскептицизму на їх імплементацію. Це стосується, зокрема, і такої важливої сфери діяльності ЄС, як розширення.

Відомо, що серед євроскептичних партій нема єдиного підходу до питань подальшого розширення ЄС. Популярною є думка, що євроскептичні політичні сили, які виступають проти більшості спільних політик ЄС, підтримують розширення, бо зростання числа держав-учасниць інтеграційного проекту «розбавить» його і зробить менш ефективним, а також перешкоджатиме подальшому поглибленню інтеграції [Taggart, Szczerbiak 2002]. Такий підхід справді був характерним для деяких держав, наприклад Великої Британії,

яка підтримувала розширення, але виступала проти поглиблення інтеграції в ЄС [Lubbers, Scheepers 2010]. Однак це не означає, що так думають усі євроскептики з інших країн ЄС.

Водночас погоджуємося із П.Тагартом та А.Щербяком, що спротив розширенню ЄС сам по собі не є індикатором партійного євроскептицизму [Taggart, Szczerbiak 2008], і серед проєвропейських партій є такі, які не підтримують подальшого розширення Союзу. Додамо, що це уточнення стосується ставлення політичних партій держав-членів ЄС до політики розширення. Якщо ж мова йде про політичні партії в державах-кандидатах на членство, зокрема й західнобалканських, то тут якраз протидія приєднанню до ЄС і є однією з ключових характеристик євроскептичних партій.

Рішення Європейського Союзу на саміті в Салоніках 2003 року про надання перспективи членства країнам Західних Балкан (ЗБ) спочатку здобуло однозначну підтримку як в середовищі політичних еліт, так і суспільствами держав-членів ЄС. Однак останнім часом громадська думка щодо розширення ЄС в низці його держав відзначається зростанням

тенденцій до євроскептицизму і паралельно зростає вплив євроскептичних партій.

На цьому фоні відчувається брак наукових досліджень, присвячених аналізу впливу євроскептицизму на політику розширення ЄС, як у вимірі громадської думки, так і розвитку партійного євроскептицизму в ЄС. Одне з небагатьох досліджень, яке дає порівняльний погляд на євроскептицизм у самих державах-кандидата ЗБ, належить Р.Беллоні [Belloni 2016]. Утилітарні, політичні та соціокультурні чинники, які впливають на поширення євроскептицизму в державах ЗБ, досліджували І.Дамьяновський, М.Лаврич та А.Натерер [Damjanovski, Lavrič, Naterer 2020]. Однак їх аналіз обмежується набором даних за 2017 рік і не показує динаміки. Партійний євроскептицизм щодо політики розширення ЄС у Європейському парламенті (ЄП) розглядали П. Каньок та В. Глоусек, які зробили висновок про різноманіття підходів євроскептичних партій у цих питаннях [Kaniok, Hlousek 2019]. Їх дослідження стосувалося попередньої каденції ЄП станом на 2016 р.

Метою нашої статті є з'ясувати, по-перше, якими є позиції євроскептичних партій держав-членів ЄС щодо питань розширення, по-друге, якою мірою діяльність євроскептичних партій впливає на прийняття рішень в питаннях розширення у Європейському Парламенті, по-третє, як громадська думка та ставлення до розширення ЄС у державах-членах корелює із розвитком партійного євроскептицизму.

У першій частині статті ми аналізуємо програми євроскептичних політичних партій, які представлені у ЄП нинішньої каденції (після виборів 2019 року) в питанні ставлення до подальшого розширення ЄС. Також ми розглядаємо реальну поведінку євроскептичних політичних партій у ЄП, зокрема результати голосування за звіти про прогрес держав-кандидатів з регіону ЗБ у Комітеті з закордонних справ та фінальні рішення по цих питаннях. У другій частині статті ми здійснюємо порівняльний аналіз громадської думки в питанні розширення в державах-членах ЄС і співвідносимо її з поведінкою євроскептичних політичних сил відповідних країн у ЄП.

1. Партійний євроскептицизм у ЄС: підходи щодо розширення на Західні Балкани

Порівняно з попередніми етапами розширення ЄС процес приєднання держав ЗБ має виразну специфіку. На відміну від приєднання країн Центральної та Східної Європи (ЦСЕ), яке проходило блоком і ознаменувалося стрімкими економічними і політичними перетвореннями в державах-кандидатах, що здійснювалися заради «повернення до Європи», трансформаційні процеси в західнобалканському субрегіоні затьмарили негативні наслідки війн та етнічних конфліктів 1990-х років. Відколи перспективи вступу країн ЗБ були сформовані в Процесі стабілізації та асоціації на початку 2000-х років і вперше закріплені у висновках Європейської Ради в Салоніках 2003 року [The Presidency Conclusions of the Thessaloniki European Council 2003], процес приєднання держав ЗБ просувається набагато повільніше, порівняно з державами ЦСЕ. Поки що лише одній країні, Хорватії, вдалося отримати членство в ЄС. Чорногорія (з 2012 року) та Сербія (з 2014 року) ведуть переговори про вступ до ЄС, Північна Македонія та Албанія на сьогодні є країнами-кандидатами, щодо яких у березні 2020 році прийнято рішення про початок передвступних переговорів [Council Conclusion of Enlargement and Stabilisation and Association Process the Republic of North Macedonia and The Republic of Albania 2020], а БіГ та Косово є потенційними кандидатами на вступ. 11 травня 2021 року Рада ЄС утвердила нову методологію розширення щодо Чорногорії та Сербії [Enlargement: new enlargement methodology will be applied to Montenegro and Serbia 2021].

Незважаючи на активізацію процесу приєднання західнобалканських країн в останні роки, у ЄС спостерігається значний рівень опозиції до подальшого розширення. Основними причинами, чому в низці держав-членів не підтримують розширення ЄС, можна вважати економічні та культурні фактори. Держави побоюються, що приєднання нових членів спровокує нову хвилю міграції, яка послабить економічне становище країн-членів. Також держави-члени остерігаються ісламізації та культурних відмінностей [Belloni 2016]. Найчастіше проти приєднання

нових членів виступають саме євроскептики, хоча противники подальшого розширення ЄС є й серед тих, хто цілком прихильно ставиться до ідеї європейської інтеграції в цілому.

Для визначення суб'єктів опозиційності до ідеї подальшого розширення ЄС на Балкани ми використовуємо запропонований П. Таггартом та А. Щербяком поділ євроскептицизму на два типи: суспільний і партійний [Taggart, Szczerbiak 2008]. Легкість у використанні зробила цю класифікацію однією із найчастіше вживаних у дослідженнях. Суспільний євроскептицизм визначається в процесі виборів, референдумів, соціологічних та оціночних опитуваннях. Другий тип, партійний, стосується сфери діяльності політичних партій, які у демократичних системах є виразником настроїв суспільства. Своєю чергою, найбільш успішною класифікацією партійного євроскептицизму теж вважаємо запропонований цими ж авторами його поділ на «жорсткий» («hard») (передбачає принципову відмову від європейської інтеграції) та «м'який» («soft») (передбачає опозицію до однієї чи кількох політик ЄС або незгоду з ними) [Taggart, Szczerbiak 2008].

У цій частині статті ми проаналізуємо, наскільки питання подальшого розширення ЄС є важливим для євроскептичних політичних партій, представлених у нинішньому складі ЄП, та якими є їх позиції і конкретна діяльність у цьому питанні. Ми розглянули партійні програми 45 партій євроскептичного спрямування, які мають хоча б одного депутата у ЄП станом на 2021 рік. На основі аналізу великої кількості досліджень партійного євроскептицизму ми класифікували їх за вище згадуваною класифікацією «жорсткий/м'який», а також враховували їх «ліве/праве» ідеологічне спрямування та належність до груп ЄП (Табл. 1).

Проведений аналіз демонструє, що більшість євроскептичних партій (29), не приділяють уваги питанням розширення і не декларують чіткої позиції щодо цього у своїх партійних програмах. Отже, розширення не розглядається більшістю євроскептичних партій як виклик чи загроза національним інтересам держав, з яких вони походять. Серед таких

партій є як ліві, так і праві, що є представниками і «м'якого», і «жорсткого» євроскептицизму.

Лише 16 партій висловили чітку позицію щодо подальшого розширення ЄС: 7 з них підтримують його, а 9 виступають проти. Серед партій, які підтримують подальше розширення ЄС, переважають «м'які» євроскептичні праві партії (Громадська демократична партія Чехії, латвійський Національний Альянс, литовська Виборча Акція поляків Литви – Спілка християнських родин, румунська Християнсько-демократична національна селянська партія та польська Право та Справедливість), що належать до групи Європейських консерваторів та реформістів, яка відома своєю прихильною позицією до прийняття нових членів до складу ЄС [ECR Group welcome new members 2020]. Усі ці партії походять з нових держав-членів з регіону ЦСЄ. Підтримують розширення також дві ультраліві партії – Ліві з Німеччини [Leonard, Puglierin 2021] та Комуністична партія Чехії і Моравії з Чехії [Program Ksčm k Volbám do ep v Roce 2019].

9 партій не підтримують подальшого розширення ЄС. Усі вони належать до західноєвропейських чи північноєвропейських партій, які представляють як «м'який», так і «жорсткий» євроскептицизм (Партія Свободи Австрії, Фламандський інтерес, Данський народний рух, Істинні Фіни, Національний Фронт, Альтернатива для Німеччини, італійські Ліга та Брати Італії, нідерландська Реформована політична партія). Так, у партійній програмі партії Істинні Фіни зазначається, що вона виступає проти розширення ЄС на Схід, і зокрема проти членства Туреччини в ЄС [The right-wing Finns Party does well in Finland's election 2019]. А партія Брати Італії виступає проти розширення ЄС через ймовірне зростання кількості мігрантів з мусульманських країн. Особливо, партія проти приєднання Албанії через велику частку мусульман у цій державі [De Feo 2014]. Низка партій, які виступають проти розширення ЄС, входять до групи Ідентичність та демократія, яка відповідно до свого статуту, категорично не підтримує приєднання Туреччини до Союзу, про ймовірне приєднання інших держав у статуті не згаду-

Позиції євроскептичних партій ЄП щодо розширення

Таблиця 1

Назва партії	Держава	Група	Представництво від держави	Ліві/Праві	Тип євроскептицизму	Позиція щодо розширення
Партія Свободи Австрії	Австрія	Ідентичність та демократія (ІД)	3 / 19	Праві	М'який	Проти
Фламандський інтерес	Бельгія	ІД	3 / 21	Праві	М'який	Проти
Свобода і пряма демократія	Чехія	ІД	2 / 21	Праві	Жорсткий	Відсутня
Данський народних рух	Данія	-	1 / 14	Праві	Жорсткий	Проти
Консервативна народна партія	Естонія	ІД	1 / 7	Праві	М'який	Відсутня
Істинні Фіни	Фінляндія	-	2 / 14	Праві	Жорсткий	Проти
Національний Фронт	Франція	ІД	23 / 79	Праві	М'який	Проти
Альтернатива для Німеччини	Німеччина	-	10 / 96	Праві	М'який	Проти
Ліга	Італія	ІД	25 / 76	Праві	М'який	Проти
Партія свободи	Нідерланди	-	1 / 29	Праві	Жорсткий	Відсутня
Громадська демократична партія	Чехія	Європейські консерватори та реформісти (ЄКР)	4 / 21	Праві	Жорсткий	За
Ліберально-консервативні реформатори	Німеччина	ЄКР	1 / 96	Праві	М'який	Відсутня
Грецьке рішення	Греція	ЄКР	1 / 21	Праві	Жорсткий	Відсутня
Брати Італії	Італія	-	8 / 76	Праві	М'який	Проти
Національний альянс	Латвія	ЄКР	2 / 8	Праві	М'який	За
Виборча Акція поляків Литви – Спілка християнських родин	Литва	ЄКР	1 / 11	Праві	М'який	За
Партія Правильна відповідь 2021	Нідерланди	ЄКР	3 / 29	Праві	Жорсткий	Відсутня
Реформована політична партія	Нідерланди	ЄКР	21 / 29	Праві	Жорсткий	Проти
Право і справедливість	Польща	ЄКР	24 / 52	Праві	М'який	За
Об'єднана Польща	Польща	ЄКР	2 / 52	Праві	М'який	Відсутня
Республіка	Польща	ЄКР	1 / 52	Праві	М'який	Відсутня

Християнсько-демократична національна селянська партія	Румунія	ЄКР	1/33	Праві	М'які	За
Свобода і Солідарність	Словаччина	ЄКР	1 / 14	Праві	Жорсткий	Відсутня
Вокс	Іспанія	ЄКР	4 / 59	Праві	М'який	Відсутня
Шведські демократи	Швеція	ЄКР	3 / 21	Праві	Жорсткий	Відсутня
Робоча партія Бельгії	Бельгія	-	1 / 21	Ліві	М'який	Відсутня
Прогресивна партія робітників	Кіпр	Європе йські об'єдна ні ліві – Ліво- зелені Півночі (Об'єдн ані ліві)	2/6	Ліві	М'який	Відсутня
Комуністична партія Богемії і Моравії	Чехія	Об'єдна ні ліві	1 / 21	Ліві	Жорсткий	За
Червоно-зелена коаліція	Данія	Об'єдна ні ліві	1 / 14	Ліві	Жорсткий	Відсутня
Лівий Союз	Фінляндія	Об'єдна ні ліві	1 / 14	Ліві	Жорсткий	Відсутня
Ліві	Німеччина	Об'єдна ні ліві	5 / 96	Ліві	М'який	За
Сіріза	Греція	Об'єдна ні ліві	6 / 21	Ліві	М'який	Відсутня
Шинн Фейн	Ірландія	-	1 / 13	Ліві	М'який	Відсутня
Партія тварин	Нідерланди	Об'єдна ні ліві	1 / 29	Ліві	Жорсткий	Відсутня
Лівий блок	Португалія	Об'єдна ні ліві	2 / 21	Ліві	М'який	Відсутня
Комуністична партія	Португалія	-	2 / 21	Ліві	Жорсткий	Відсутня
Подemos	Португалія	Об'єдна ні ліві	3 / 59	Ліві	М'який	Відсутня
Об'єднані Ліві	Іспанія	Об'єдна ні ліві	2 / 59	Ліві	М'який	Відсутня
Державне об'єднання басків	Іспанія	Зелені	1/59	Ліві	М'який	Відсутня
Ліва партія	Швеція	Об'єдна ні ліві	1 / 21	Ліві	Жорсткий	Відсутня
Живий щит	Хорватія	-	1 / 12		Жорсткий	Відсутня
Котлеба	Словаччина	-	1 / 14	Праві	Жорсткий	Відсутня
Фідес	Угорщина	-	12 / 21	Праві	М'який	Відсутня
Йобік	Угорщина	-	1 / 21	Праві	Жорсткий	Відсутня
Рух п'ять зірок	Італія	-	8 / 76	Праві	М'який	Відсутня

Джерело: складено авторами за даними: European Parliament, <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups>

ється [Statutes of the Identity and Democracy (ID) Group in the European Parliament 2019].

Таким чином, більшість євроскептичних партій не декларують чіткої позиції щодо подальшого розширення ЄС у своїх партійних програмах. Причиною цього є, найімовірніше, те, що приєднання нових членів не є «гарячою» темою, зважаючи на гальмування процесу приєднання західнобалканських держав до ЄС. Разом з тим низка впливових західноєвропейських євроскептичних партій займають категоричну позицію проти розширення, проте суттєвого впливу на прийняття рішень в ЄП це не має: він незмінно підтримує рух у напрямку приєднання західнобалканських держав до ЄС. Так, на засіданні ЄП

25 березня 2021 року парламентарі більшістю у понад 500 голосів (Табл 2.) підтримали чотири звіти Європейської Комісії про прогрес кандидатів та потенційних кандидатів на вступ до ЄС. Депутати ЄП підтвердили, що Албанія, Косово, Північна Македонія та Сербія мають усі шанси на європейське майбутнє та закликали швидше розпочати переговори про вступ з Північною Македонією та Албанією [Enlargement reports: MEPs fully support Western Balkans' European future 2021]. 19 травня та 26 червня 2021 р. ЄП схвалив звіти про прогрес відповідно Чорногорії та Боснії і Герцеговини, у яких вітає їх бажання просуватися далі на шляху до ЄС, але вимагає подальших суттєвих реформ (Табл 2.).

Таблиця 2

Результати голосування в Європейському Парламенті за підтримку Звітів Європейської Комісії щодо держав Західних Балкан

Назва звіту	За	Проти	Утрималися
Звіт Європейської Комісії щодо Північної Македонії за 2019-2020 роки	558	70	59
Звіт Європейської Комісії щодо Сербії за 2019-2020 роки	538	69	79
Звіт Європейської Комісії щодо Косово за 2019-2020 роки	471	109	104
Звіт Європейської Комісії щодо Албанії за 2019-2020 роки	581	61	45
Звіт Європейської Комісії щодо Чорногорії за 2019-2020 роки	595	66	34
Звіт Європейської Комісії щодо Боснії та Герцеговини за 2019-2020 роки	483	73	133

Джерело: складено авторами за даними: European Parliament, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0040_EN.html#title3.

Утім під час голосування в комітеті Зовнішніх справ ЄП щодо схвалення цих звітів саме більшість представників з євроскептичних груп голосували проти. Зокрема, під час розгляду звіту Європейської Комісії щодо Північної Македонії 3 депутати з групи Ідентичність та демократія проголосували проти, а лише один – за. Від групи Об'єднаних лівих – один проти, тоді як троє депутатів підтримали звіт [Report on the 2019-2020 Commission Reports on North Macedonia 2021]. При погодженні звіту щодо Сербії у комітеті Зовнішніх справ проти його ухвалення проголосували 3

депутати від групи Ідентичність та демократія. Представники цієї групи також увійшли в число тих, хто утримався, серед яких був і лідер групи М. Зані. Також утрималися представники від групи Об'єднаних лівих і Європейських консерваторів та реформістів, однак звіт був прийнятий 57 депутатами з 70 [Report on the 2019-2020 Commission reports on Serbia 2021]. Звіт щодо Косово не підтримав жоден представник з груп Ідентичність та демократія і Об'єднаних лівих. Розділилася думка депутатів від групи Європейських консерваторів та реформістів, більша частина яких підтримала

звіт, тоді як менша частина утрималися. У підсумку звіт погодили 50 депутатів [Report on the 2019-2020 Commission Reports on Kosovo 2021]. Звіт щодо Албанії підтримали 62 депутати, однак проти голосували представники групи групи Ідентичність та демократія, за винятком одного, який підтримав документ [Report on the 2019-2020 Commission Reports on Albania European Parliament 2021].

Звіт щодо Чорногорії не підтримав жоден представник з груп Ідентичність та демократія і Об'єднаних лівих, однак підтримали усі представники з групи Європейських консерваторів та реформістів. Члени групи Ідентичність та демократія проголосували проти або утрималися, група Об'єднаних лівих утрималася від голосування. У підсумку звіт підтримало 58 членів комітету, 4 проголосувало проти і 9 утрималося [Report on the 2019-2020 Commission Reports on Montenegro 2021]. Звіт щодо Боснії і Герцеговини підтримало 50 членів комітету Зовнішніх справ. Проти проголосували 8 представників з євроскептичних та проєвропейських груп, в тому числі з групи Ідентичність та демократія. Утрималися від голосування представники євроскептичних груп: Європейських консерваторів та реформістів, Ідентичність та демократія і Об'єднаних лівих [Report on the 2019-2020 Commission Reports on Bosnia and Herzegovina 2021].

Таким чином, попри те, що у своїх партійних програмах більшість євроскептичних партій ЄП не декларують чіткої позиції щодо політики розширення ЄС, депутати, які входять до груп Ідентичність та демократія і Об'єднаних лівих, частіше схильні протидіяти розширенню ЄС, у той час як більшість євроскептичних прихильників розширення ЄС належить до групи Європейських консерваторів та реформістів. Загалом же, євроскептичні противники розширення ЄС залишаються в меншості, а ЄП виступає за подальше розширення ЄС і підтримує рішення, які дозволяють це робити.

2. Громадська думка в ЄС у питанні прийняття нових членів

Ухвалюючи рішення з питань подальшого розширення Союзу, політики та урядовці вра-

ховують думку громадян держав-членів. За свіжими даними Євробарометра 2021 р. 46% громадян ЄС підтримують подальше розширення Союзу, а 43% виступають проти. Утім соціологія по окремих країнах значно відрізняється (Табл. 3).

Найнижчий рівень підтримки розширення (від 29 до 37%) характерний для держав Західної та Північної Європи (Франція, Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Австрія, Фінляндія, Швеція, Данія), за винятком Ірландії з її 58% підтримки розширення. Перші 5 із перелічених країн є державам-засновницями Європейських Співтовариств, решта відмітні своїм нейтральним статусом у питаннях зовнішньої політики та оборони ЄС, що, ймовірно, позначається і на ставленні до розширення. Як було показано вище, усі євроскептичні партії ЄП, які не підтримують політику розширення ЄС, походять із цього ж переліку держав.

Найвищий рівень підтримки розширення притаманний новим державам-членам із регіонів ЦСЄ та Балтії, особливо Литви, Угорщини, Хорватії, Словенії, Польщі (від 78 до 62%). Такий же високий рівень підтримки демонструє Іспанія (67%). Більшість євроскептичних партій, які підтримують розширення, походять також з держав Центрально-Східної Європи та Балтії.

Решта країн, переважно Південної Європи, опинилися між двома цими полюсами з підтримкою розширення на рівні 49-59%.

В цілому, наведена статистика показує високий рівень кореляції між громадською думкою та партійним євроскептицизмом у питаннях розширення. Партії з країн, де підтримка розширення є низькою, можуть слідувати поглядам їх громадян.

Низький рівень підтримки громадянами ЄС приєднання нових членів, ймовірно, знижує ефективність «трансформаційної сили» ЄС у регіоні ЗБ. Прагнення країн ЗБ до членства в ЄС стикаються з несприятливою громадською думкою в країнах-членах ЄС і, як наслідок, небажанням урядів деяких держав-членів повністю підтримати політику розширення ЄС щодо регіону. Прикладом може бути нещодавня позиція Франції та Ні-

Таблиця 3

Позиція громадян держав-членів ЄС щодо розширення ЄС у найближчі роки (2021) (%)

Держави	За	Проти	Відмовилися відповідати	Не визначились
ЄС	46	43	3	8
Бельгія	34	66	0	0
Болгарія	53	23	4	20
Чехія	50	44	2	4
Данія	37	55	1	7
Німеччина	32	57	3	8
Естонія	55	45	0	0
Ірландія	58	42	0	0
Греція	50	39	5	6
Іспанія	67	17	3	13
Франція	30	56	2	12
Хорватія	69	25	2	4
Італія	51	38	4	7
Республіка Кіпр	54	33	5	8
Латвія	58	35	1	6
Республіка Литва	78	22	0	0
Люксембург	32	61	2	5
Угорщина	71	21	3	5
Мальта	54	17	13	16
Нідерланди	30	67	1	2
Австрія	29	61	5	5
Польща	62	26	4	8
Португалія	49	40	3	8
Румунія	59	30	3	8
Словенія	68	28	1	3
Словаччина	55	34	3	8
Фінляндія	29	71	0	0
Швеція	36	63	0	1

Джерело: Standard Eurobarometer 95. Public opinion in the European Union, *European Commission*, accessed September 2021, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2532>.

дерландів щодо блокування початку переговорів про приєднання з Північною Македонією та Албанією, яка стала загрозою цілісності процесу розширення ЄС у цьому регіоні [Germany rejects idea of redrawing Western Balkans borders 2021].

Висновки.

Партійний євроскептицизм не справляє серйозного впливу на політику розширення ЄС. Більшість євроскептичних партій, які

входять до ЄП, не приділяють уваги питанням розширення і не декларують чіткої позиції щодо цього у своїх партійних програмах. Серед партій, які підтримують подальше розширення ЄС, переважають «м'які» євроскептичні праві партії з нових держав-членів з регіону ЦСЄ, що належать до групи Європейських консерваторів та реформістів, та дві ультраліві партії – Ліві з Німеччини та Комуністична партія Богемії і Моравії з Чехії. Всі 9 партій,

які не підтримують подальшого розширення ЄС, належать до західноєвропейських чи північноєвропейських партій, які представляють як «м'який», так і «жорсткий» євроскептицизм. У практичній діяльності в ЄП депутати, які входять до груп Ідентичність та демократія і Об'єднаних лівих, частіше схильні протидіяти розширенню ЄС, у той час як більшість євроскептичних прихильників розширення ЄС належить до групи Європейських консерваторів та реформістів. Загалом же, євроскептичні противники розширення ЄС залишаються в меншості, а ЄП виступає за подальше розширення ЄС і підтримує рішення, які дозволяють це робити.

Наше дослідження показало високий рі-

вень кореляції між партійним євроскептицизмом і громадською думкою в ЄС у питаннях розширення. Найнижчий рівень його підтримки характерний для держав Західної та Північної Європи (від 29 до 37%), а найвищий рівень притаманний новим державам-членам із регіонів ЦСЄ та Балтії (від 78 до 62%). Низький рівень підтримки громадянами ЄС приєднання нових членів, ймовірно, знижує ефективність «трансформаційної сили» ЄС у регіоні ЗБ. Прагнення країн ЗБ до членства в ЄС стикаються з несприятливою громадською думкою в багатьох країнах-членах ЄС і, як наслідок, небажанням урядів деяких держав-членів повністю підтримати політику розширення ЄС щодо регіону.

Бібліографічні посилання / References

- Belloni, R. (2016). The European Union Blowback? Euroscepticism and its Consequences in the Western Balkans. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 34(3), 67-74. Retrieved October 24, 2021 from https://www.academia.edu/28195429/The_European_Union_Blowback_Euroscepticism_and_its_Consequences_in_the_Western_Balkans.
- Council Conclusion of Enlargement and Stabilisation and Association process the republic of North Macedonia and the Republic of Albania.* (2020). Retrieved October 24, 2021 from <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>
- Damjanovski, I., Lavrič, M., Naterer A. (2020). Predictors of Euroscepticism in six Western Balkan countries. *Southeast European and Black Sea Studies*, 20(2), 327-348. DOI: 10.1080/14683857.2020.1744091.
- ECR group welcome new members.* (2020). [online]. Retrieved October 24, 2021 from https://ecrgroup.eu/article/ecr_group_welcome_new_members.
- Enlargement reports: meps fully support Western Balkans' european future.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210322IPR00528/enlargement-reports-meps-fully-support-western-balkans-european-future>.
- Enlargement: new enlargement methodology will be applied to Montenegro and Serbia.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/11/enlargement-new-enlargement-methodology-will-be-applied-to-montenegro-and-serbia/>.
- Germany rejects idea of redrawing Western Balkans borders. (2021). *Reuters*, April 2021. Retrieved October 24, 2021 from <https://www.reuters.com/world/europe/germany-rejects-idea-redrawing-western-balkans-borders-minister-2021-04-22>
- Kaniok, P., Hlousek, V. (2019). Slow and Big or Say No to the Devil: Party-based Euroscepticism and the Future of EU Enlargement. *Contestation of EU enlargement and European Neighbourhood Policy. Actors, Arenas, Arguments*, 6(12), 133-158.
- Leonard, M., Puglierin J. (2021). How to prevent Germany from becoming Eurosceptic. *The European Council on Foreign Relations*. Retrieved October 24, 2021 from <https://ecfr.eu/publication/how-to-prevent-germany-from-becoming-eurosceptic/>
- Lubbers, M., Scheepers, P. (2010). Divergent trends of euroscepticism in countries and regions of the European Union. *European Journal of Political Research*, 49(6), 787-817.
- Program Ksčm k Volbám do ep v Roce 2019.* (2019). Retrieved October 24, 2021 from <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/program>.
- Report on the 2019-2020 Commission Reports on Albania.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0041_EN.html#title3
- Report on the 2019-2020 Commission Reports on Bosnia and Herzegovina.* (2021). Retrieved October 24,

- 2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0185_EN.html#title4
- Report on the 2019-2020 Commission Reports on Kosovo.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0031_EN.html#title4
- Report on the 2019-2020 Commission Reports on Montenegro.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0131_EN.html
- Report on the 2019-2020 Commission Reports on North Macedonia.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0040_EN.html#title3
- Report on the 2019-2020 Commission Reports on Serbia.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0032_EN.html
- Standard Eurobarometer 95. Public opinion in the European Union.* (2021). Retrieved October 24, 2021 from <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2532>
- Statutes of the Identity and Democracy (ID) group in the European Parliament.* (2019). Retrieved October 24, 2021 from https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/kantodev/pages/102/attachments/original/1582196570/EN_Statutes_of_the_ID_Group.pdf?1582196570
- Taggart, P., Szczerbiak, A. (2008). *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism.* Oxford: Oxford University Press Retrieved October 24, 2021 from <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/218/218>
- Taggart, P., Szczerbiak, A. (2002). *The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States.* Retrieved October 24, 2021 from https://www.researchgate.net/profile/Aleks_Szczerbiak/publication/237536121_The_Party_Politics_of_Euroscepticism_in_EU_Member_and_Candidate_States/links/5534fb440cf2df9ea6a4122f/The-Party-Politics-of-Euroscepticism-in-EU-Member-and-Candidate-States.pdf.
- The Presidency Conclusions of the Thessaloniki European Council. (2003). Retrieved October 24, 2021 from https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/76279.pdf
- The right-wing Finns Party does well in Finland's election. (2019). *The Economist.* Retrieved October 24, 2021 from <https://www.economist.com/europe/2019/04/17/the-right-wing-finns-party-does-well-in-finlands-election>
- Vasilopoulou, S. (2009). Varieties of Euroscepticism: The Case of the European Extreme Right. *Journal of Contemporary European Research*, 5(1), 3-23.